

ทฤษฎี และ แนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ความหมายของการวางแผนพัฒนา

ความหมายของการวางแผนพัฒนาคืออะไรนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกัน ที่สำคัญที่พอจะกล่าวถึง ได้แก่

(๑) การวางแผนการพัฒนา หมายถึง ความพยายามอย่างจริงจังของรัฐบาลที่จะเข้าไปมีอิทธิพลในการกำหนดทิศทาง และควบคุมการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ของประเทศภายในเวลาที่กำหนด เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ^๑

(๒) การวางแผนพัฒนา หมายถึง การวางแผนทางปฏิบัติในอนาคตอย่างมีหลักเกณฑ์ และเป็นการใช้ความพยายามที่ต่อเนื่อง เพื่อเลือกแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในการบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้^๒

การวางแผนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะเอาชนะธรรมชาติด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิควิชาการ เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมและวางแผนทางเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในระบบสังคมตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ การวางแผนยังเป็นเครื่องชี้ถึงความสามารถของมนุษย์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และเร่งรัดการพัฒนาเพื่อบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่สังคมต้องการ เช่น การขจัดปัญหาความยากจน การว่างงาน ความเหลื่อมล้ำในค่านายได้ และการเร่งรัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ฉะนั้นในสังคมหนึ่ง ๆ ผู้คนในสังคมจึงต่างพยายามที่จะวางแผนกันไม่ว่าจะเป็น

^๑ Todaro, M.P., Development planning : Models and Methods, (Oxford : Oxford University Press), 1971, P.19.

^๒ Albert Waterston, Development planning : Lessons of Experience, (Baltimore : The John Hopkins Press), 1965, P.21.

ภาคเอกชนหรือภาครัฐบาล เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาและบรรลุความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ภายใต้ขีดความสามารถทั้งทางด้านกำลังเงิน กำลังคน การบริหารและภายในระยะเวลาที่กำหนด

ตามความหมายที่กล่าวมาข้างต้น การวางแผนพัฒนาที่สมบูรณ์จึงมิใช่เพียงการจัดทำเอกสารแผนเท่านั้น แต่จะต้องประกอบด้วยการปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจัง โดยจะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งมิได้ เพราะหากมีแค่แผนโดยไม่มี การปฏิบัติตามแผนแล้ว แผนที่จัดทำขึ้นจะเป็นเพียงความฝันหรือความปรารถนาในลักษณะเลื่อนลอยเท่านั้น ยิ่งกว่านั้น เมื่อมีการนำแผนไปปฏิบัติแล้ว ก็จะต้องมีการติดตามประเมินผล เพื่อจะได้ทราบว่า การปฏิบัติเพื่อการบรรลุความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นั้นเป็นอย่างไร ซึ่งก็จะก่อให้เกิดเป็นความรู้และประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงแผนและการจัดทำแผนครั้งต่อไปได้ ดังนั้น การวางแผนพัฒนาจึงเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่มีการปฏิบัติหมุนเวียนต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ ในลักษณะที่เป็นวงจรหมุนเวียนไม่มีที่สิ้นสุด*

๒.๒ ระดับของการวางแผนพัฒนา

ประเภทของการวางแผนดังกล่าว หากนำมาจัดเป็นระดับร่วมกับหน้าที่ของการวางแผนให้ เป็นระบบเดียวกันแล้ว ก็อาจจัดเป็นระดับต่าง ๆ ของการวางแผนที่มีความสัมพันธ์ต่อกันได้^๒ ดังนี้

(๑) การวางแผนส่วนรวมหรือมหาสถา การวางแผนประเภทนี้เป็นการวางแผนโดยส่วนรวมของทั้งประเทศ เพื่อกำหนดความมุ่งหมายของการพัฒนาในรูปของอัตราการเพิ่มของรายได้ประชาชาติหรือรายได้เฉลี่ยต่อคน และการกำหนดปริมาณการลงทุนที่ต้องการ เพื่อให้สอดคล้องและบรรลุความมุ่งหมายตามที่ต้องการ นอกจากนี้ ยังอาจขยายการวางแผนในส่วนนี้ให้มีความละเอียดมากยิ่งขึ้นต่อไปได้อีก เช่น ขยายการวางแผนไปสู่เรื่องการค้า การออม การส่งสินค้าออก และการนำสินค้าเข้า โดยทั่วไปการวางแผน

*ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ, การบริหารงานพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ร่วมกับสำนักพิมพ์โอเคียนส์ไตร์), ๒๕๒๕, หน้า ๕๗.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๕ - ๑๐๖

๘

มหภาคนี้จะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์ประกอบของแผนค่านมหภาคมีความสัมพันธ์สอดคล้อง
ต่อกัน (Consistency) มีความเป็นไปได้ (Feasibility) และเป็นแผนที่มีความ
สมจริง (Realistic) ด้วยเหตุนี้จึงอาจมีการสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจของประเทศ
เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และคาดคะเนทดสอบองค์ประกอบต่าง ๆ ของแผน การกำหนด
จุดมุ่งหมายและแนวทางการพัฒนา พร้อมกับปริมาณการลงทุนที่ต้องการ เพื่อบรรลุจุด
มุ่งหมายที่ต้องการในอนาคต

(๒) การวางแผนสาขา หลังจากนั้นก็จะมีการแยกย่อย (Disaggregation) จาก
การวางแผนส่วนรวมไปสู่การวางแผนในแต่ละสาขา ทั้งนี้เพื่อกำหนดเป้าหมาย
แนวทางการพัฒนาและปริมาณการลงทุนที่ต้องการในแต่ละสาขาการพัฒนาให้สอดคล้องกับ
แผนพัฒนาโดยส่วนรวม

การวางแผนสาขามีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดเป้าหมาย แนวทางและโครงการ
พัฒนาต่าง ๆ ของแต่ละสาขา ซึ่งโครงการต่าง ๆ ดังกล่าวจะต้องมีการจัดลำดับความ
สำคัญพร้อมทั้งการกำหนดแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องประสานสัมพันธ์กันเป็นแผนพัฒนาสาขา
การวางแผนสาขาจึง เป็นการวางแผนที่เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนส่วนรวมและ
การวางแผนโครงการ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสาขาต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจต่างก็มีความ
สัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการผลิตในสาขาหนึ่งจะมีผลกระทบ
เชื่อมโยงไปสู่สาขาการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในขณะที่เดียวกันแต่ละสาขาต่างก็ต้องการปัจจัยการผลิต
บางชนิดจากสาขาอื่นหรือผลผลิตออกของสาขาหนึ่งอาจ เป็นสิ่งที่ต้องการของสาขาอื่น
เมื่อเป็นเช่นนี้จึงอาจมีการนำเทคนิคการวางแผนแบบ (Input-Output) มาใช้เพื่อการ
วางแผนและ เนื่องจากสาขาต่าง ๆ ต่างก็พึ่งพาอาศัยกัน ฉะนั้น ในการวางแผนเพื่อพัฒนา
นักวางแผนจึงอาจ เน้นการพัฒนาไปที่บางสาขาหรือบางกิจกรรมที่คาดว่าจะมีการขยายตัวที่
รวดเร็ว เพื่อให้เป็นตัวชักนำให้สาขาหรือกิจกรรมอื่น ๆ ของระบบขยายตัวตามไปด้วย

(๓) การวางแผนระหว่างภาค การวางแผนระดับนี้เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจว่า
จะเลือกและ เน้นการพัฒนาดังในพื้นที่ภาคไหนก่อนหลังอย่างไร ทั้งนี้ เนื่องจากทรัพยากรของ
ประเทศมีจำกัด และ เมื่อการวางแผนระหว่างภาคอยู่ในลำดับขั้นตอนของการวางแผนขั้นที่ ๓
ของระบบการวางแผนพัฒนาทั้งหมด การวางแผนขั้นนี้จึงต้องพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายและ
แนวทางที่ได้มีการกำหนดไว้ในขั้นการวางแผนส่วนรวมและการวางแผนสาขาคู่ หน้า

สำคัญของการวางแผนขั้นนี้จึงได้แก่ การพิจารณากระจายการวางแผนสาขาไปตามภาคต่าง ๆ และพิจารณารายละเอียดของปัญหาในแต่ละภาค เช่น ปัญหาโครงสร้างในอนาคตของภาคต่าง ๆ ของประเทศ การเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างภาค ระบบการคมนาคม และขนส่งระหว่างภาค และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระจายกิจกรรมของประชาชน ได้คามท้องถิ่นต่าง ๆ ภายในประเทศ

(๔) การวางแผนภาคหรือจังหวัด การวางแผนเป็นรายภาคหรือรายจังหวัด เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาภาคแต่ละภาคหรือจังหวัดแต่ละจังหวัด ตามลำดับความสำคัญ ที่ได้มีการพิจารณาแล้วในขั้นการวางแผนระหว่างภาค นอกจากนั้นข้อมูลส่วนหนึ่งใช้ในการวางแผนจะได้อาจมาจากขั้นการวางแผนระหว่างภาคอีกด้วย การวางแผนระดับนี้อาจเป็นการวางแผนที่สมบูรณ์แบบในลักษณะที่ว่า รวมการวางแผนสาขาต่าง ๆ ไว้ทุกสาขาหรือจะเป็นการวางแผนแค่บางส่วนก็ได้ การวางแผนระดับนี้โดยทั่วไปมักเน้นไปที่การขจัดปัญหาความยากจน การลดความเหลื่อมล้ำในรายได้ระหว่างภาคและการเพิ่มการว่างทำงานภายในภาคที่สอดคล้องกับลักษณะความได้เปรียบและความถนัดของแต่ละภาค การแยกย่อยแผนส่วนรวมและสาขาหรือแผนชาติลงสู่ภาคและจังหวัด จึง เป็นเพียงส่วนหนึ่งในกระบวนการวางแผนภาคและจังหวัดเท่านั้น

(๕) การวางแผนท้องถิ่น การวางแผนท้องถิ่นเน้นไปที่การวางแผนขององค์กรส่วนท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน การวางแผนประเภทนี้จึงค่อนข้างง่าย เพราะเมื่อทราบปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นแล้ว จะสามารถนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาได้ การวางแผนประเภทนี้จึง เน้นไปที่พื้นที่หรือกลุ่มชนเป้าหมาย และเป็นการวางแผนเพื่อจัดให้มีสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนและชุมชนโดยส่วนรวม เป็นการวางแผนโดยประชาชนและเพื่อประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง

อย่างไรก็ดี เนื่องจากทรัพยากรมีจำกัด และความต้องการที่กำหนดขึ้นโดยประชาชนเองนั้น อาจจะมีมากมาย ประกอบกับการสอบถามว่า ประชาชนต้องการอะไรนั้น คำตอบที่ได้ก็อาจมีความไม่แน่นอน เนื่องจากมีปัจจัยเกี่ยวกับสถานการณ์เข้าไปมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นและทัศนคติของประชาชน ด้วยเหตุนี้ นักวางแผนส่วนท้องถิ่นจะต้องทำการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น โดยอาศัยหลักวิชาการด้วยแล้วทำการปรึกษาหารือกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อกำหนดระดับความต้องการขั้นค่าที่จำเป็นและแนวทาง

ดำเนินการที่เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ

(๖) การวางแผนโครงการ การวางแผนโครงการเป็นเรื่องของการกำหนด และคัดเลือกโครงการพัฒนาแต่ละโครงการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ กล่าวคือ จะต้องมีการคัดเลือกที่จะนำโครงการอะไรมาบรรจุในแผนบ้าง และทำการ ศึกษาวิเคราะห์และประเมินโครงการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ แล้วจัดทำเป็น เอกสารโครงการที่สมบูรณ์ต่อไป

๒.๓ แผนพัฒนาจังหวัด

โดยความเป็นจริงแล้ว การวางแผนพัฒนาจังหวัดไม่ใช่เป็นของใหม่สำหรับ ประเทศไทย ความคิดที่จะจัดให้มีการวางแผนพัฒนาจังหวัดเริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการในช่วง ของแผนพัฒนา ๕ ปี ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔ และภายใต้การสนับสนุนช่วยเหลือของ ศูนย์พัฒนาภาค กองวางแผนภาค สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคม- แห่งชาติ ซึ่งทำให้จังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ระยะ ๕ ปี พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔ และมีแผนพัฒนาจังหวัดประจำปี ๒๕๒๒, ๒๕๒๓ และ ๒๕๒๔ ด้วย ในขณะเดียวกัน เพื่อเป็นการวางรากฐานของการวางแผนพัฒนาจังหวัด รัฐบาลสมัยนั้น ก็ได้ประกาศใช้ระเบียบการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด พ.ศ. ๒๕๒๐ และ ประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยค่าใช้จ่ายตามแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. ๒๕๒๒ พร้อมกับได้จัดสรรเงินจำนวนหนึ่งให้การปฏิบัติตามแผนในปี ๒๕๒๒ และต่อมาสำหรับปี ๒๕๒๓ อีกก่อนหนึ่ง

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๒๔ รัฐบาลได้ประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารพัฒนาชนบท พ.ศ. ๒๕๒๔ ดังที่กล่าวแล้ว ตามระเบียบนั้นนอกจาก จะมีการประกาศยกเลิกระเบียบการวางแผนพัฒนาจังหวัดเดิมเท่าที่มีทั้งหมด ซึ่งมีผลทำให้ การวางแผนพัฒนาจังหวัดที่ริเริ่มมาเป็นเวลานานกว่า ๑๐ ปี และเริ่มเข้ารูปเข้ารอยต้อง หยุดชะงักขาดตอน แล้วมาเริ่มกันกันใหม่ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับการวางแผนพัฒนาจังหวัดขึ้นใหม่แทนชุดเดิม ออกระเบียบว่าด้วยการวางแผนพัฒนา จังหวัดใหม่แทนระเบียบเดิมที่ยกเลิกไป และหน่วยงานประจำที่เคยเป็นที่เลี้ยงให้กับการ วางแผนพัฒนาจังหวัด คือ กองวางแผนภาคและศูนย์พัฒนาภาคต่าง ๆ ของสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็มิได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

กับการวางแผนพัฒนาจังหวัดภายใต้ระเบียบใหม่แก่ประการใด

แผนพัฒนาจังหวัดมีลักษณะที่สำคัญ ๆ คือ

- เป็นการวางแผนรายพื้นที่ ซึ่งแคบและเจาะลึกกว่าแนวทางการพัฒนาภาค
- เป็นแผนแม่บทที่ครอบคลุมงานพัฒนาของหน่วยงานราชการทุกแห่ง และทุกระดับ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ที่ดำเนินการในพื้นที่จังหวัด
- องค์ประกอบหลักของแผนพัฒนาจังหวัด ได้แก่

- ๑) ชี้ให้เห็นถึงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมการเมือง การบริหาร ความมั่นคง และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น
- ๒) ชี้ให้เห็นถึงสภาวะมหภาคของจังหวัด อันได้แก่ สภาพ ข้อจำกัด และสิ่งเอื้ออำนวยต่าง ๆ ในการพัฒนาของจังหวัด เช่น โครงสร้างเศรษฐกิจส่วนรวม โครงสร้างการผลิตสาขาต่าง ๆ การวิเคราะห์รายได้ การกระจายรายได้ การเปลี่ยนแปลงและการกระจายตัวของประชากร จำนวนแรงงาน ฯลฯ
- ๓) เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ของจังหวัดตามลำดับความสำคัญ
- ๔) เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนา
- ๕) ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา แผนงาน และโครงการที่จำเป็นที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในจังหวัดโดยรวม

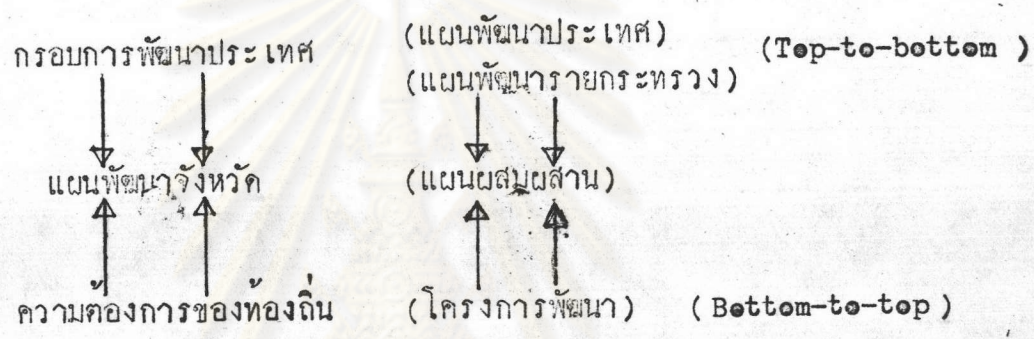
แผนพัฒนาจังหวัดจึง เป็นแผนหลักที่ชี้แนะแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบและผสมผสาน ที่หน่วยงานปฏิบัติจะได้ยึดถือสำหรับการกำหนดและวางแผนงานโครงการที่มีอยู่ในความรับผิดชอบ อย่างไรก็ตามแผนพัฒนาจังหวัดจะเป็นเพียงกรอบชี้ปัญหาและแนะแนวทางแก้ไขอย่างกว้าง ๆ เท่านั้น

ดร.พีรพล ไตรทศยาวิทย์, การวางแผนพัฒนา จังหวัด อำเภอบ้านนา
ทฤษฎีและปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสารมวลชน จำกัด, ๒๕๒๓), หน้า ๑๐๑.

๒.๔ บทบาทหน้าที่ของแผนพัฒนาจังหวัด

แผนพัฒนาจังหวัดนับเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการพัฒนาจังหวัดที่มีหน้าที่กำหนดภารกิจและสถานะการดำเนินงานในระยะเวลาที่กำหนด แต่เนื่องจากการพัฒนาจังหวัดจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้กรอบกำหนดของแผนพัฒนาประเทศ (Top-Down) และจะต้องสอดคล้องกับทรัพยากรและความต้องการของพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัด (Bottom-up) ดังนั้น แผนพัฒนาจังหวัดจึงเกี่ยวข้องกับแผนทั้ง ๒ ระดับ คือ แผนที่กำหนดจากบนลงล่าง และแผนที่กำหนดจากล่างขึ้นบน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงจะเห็นว่า

แผนพัฒนาประเทศนั้น คือ ความต้องการของรัฐที่จะให้เกิดผลดีต่อประเทศโดยรวมลักษณะของแผนจะไม่สามารถระบุรายละเอียดเป็นรายจังหวัดได้ และในขณะเดียวกันแผนหลักของกระทรวงต่าง ๆ โดยทั่วไปก็คือ แผนพัฒนารายสาขาที่ต้องมองในระดับประเทศเช่นกัน รายละเอียดที่จะบ่งชี้ในระดับจังหวัดจึงยังไม่เด่นชัดหรือไม่มี ลักษณะแผนในระดับประเทศนี้กว้างเกินไปที่จะนำมาใช้ปฏิบัติในพื้นที่จริง

ในขณะเดียวกันพื้นที่จังหวัดตั้งแต่ระดับอำเภอลงไปถึงระดับหมู่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่โครงการนั้น มีความต้องการที่ค่อนข้างแน่นอนและมองปัญหาต่าง ๆ ได้ชัดเจน แต่ความต้องการดังกล่าวเกิดขึ้นด้วยการมองในพื้นที่แคบ ๆ ไม่ได้มองพร้อมกันไปทั้งประเทศ ความต้องการทั้งสองระดับอาจพ้องกัน หรือสวนทางกันก็ได้ เพื่อให้เกิดการผสมผสานที่ดี แผนจังหวัดจึงทำหน้าที่นำความต้องการของรัฐมาพิจารณาปรับแก้ไขให้ตรงกับความต้องการของประชาชน และสภาพที่แท้จริงของพื้นที่นั้น ๆ ลักษณะของแผนจังหวัดจึงเป็นแผนที่เชื่อมโยงจุดมุ่งหมายของประเทศในระดับที่กว้างกับจุดมุ่งหมายของประชาชนในท้องถิ่นระดับแคบ

ซึ่งการเชื่อมโยงจะกระทำโดยวิธีใด จึงจะบังเกิดความเหมาะสมนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลต่อไป

๒.๕ แผนโครงสร้าง (Structure Plan)

การวางแผนพัฒนา หมายถึง การวางแผนทางปฏิบัติในอนาคตอย่างมีหลักเกณฑ์ และเป็นการใช้ความพยายามที่ต่อเนื่อง เพื่อเลือกแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด จากความหมายดังกล่าว จะเห็นว่า การวางแผนพัฒนามีความสำคัญอย่างยิ่ง แผนโครงสร้างเป็นส่วนประกอบอันหนึ่งของแผนพัฒนา ซึ่งมีส่วนประกอบใหญ่ ๆ อยู่ ๒ ส่วนด้วยกัน คือ

๑. แผนโครงสร้าง (Structure Plan)

๑.๑ แผนโครงสร้างจังหวัด (Country Structure Plan)

๑.๒ แผนโครงสร้างของชุมชนเมือง (Urban Structure Plan) ซึ่งอาจจะ เป็นอำเภอที่สำคัญในจังหวัดนั้น

๒. แผนท้องถิ่น (Local Plan)

๒.๑ แผนตำบล (District Plan) ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอหรือชุมชนเมือง หรือ พื้นที่ในชนบท

๒.๒ แผนเฉพาะพื้นที่ (Action Area Plan) เป็นแผนที่สำหรับพื้นที่ที่ได้รับการเลือกขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อการปรับปรุงพื้นที่นั้น ๆ ให้ดียิ่งขึ้น

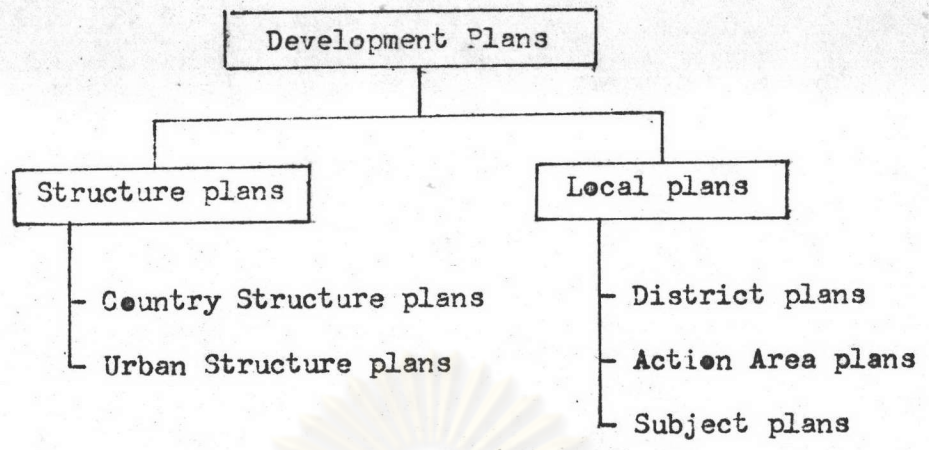
๒.๓ แผนรายสาขา (Subject Plan) เป็นแผนกำหนดรายละเอียดในแต่ละสาขาเฉพาะลงไป เช่น สาขาเมืองแร่ สาขาเกษตรกรรม สาขาอุตสาหกรรม เป็นต้น

แต่องค์ประกอบทั้งหมดของแผนพัฒนาจะต้องมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน ในการวางแผนพัฒนาทั้งหมด

Development plans ในโซนิค ต้องพัฒนา

แผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี วิทยานพนธ์ผัง เมืองมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แผนโครงสร้าง คือ แผนซึ่งกำหนดระบบเศรษฐกิจ-สังคม และกายภาพบนพื้นที่ รวมถึงการกระจายตัวของประชากร และกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับกิจกรรมนั้น ๆ รวมถึงรูปแบบอย่างกว้าง ๆ ของการใช้ที่ดิน และการพัฒนา กิจกรรมต่าง ๆ โดยที่แผนโครงสร้างมีหน้าที่^๑ คือ

๑. เป็นการตีความนโยบายในระดับชาติ และระดับภาคลงพื้นที่
๒. กำหนดจุดมุ่งหมาย นโยบาย และข้อเสนอแนะทั่วไป สำหรับการพัฒนาพื้นที่
๓. กำหนดขอบเขตของแผนท้องถิ่น
๔. ชี้พื้นที่ที่มีปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน
๕. กำหนดแนวทางสำหรับการควบคุมการพัฒนา (Development Control)
๖. กำหนดการร่วมมือและประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และรับผิดชอบ

ในการพัฒนา

กล่าวโดยสรุป แผนโครงสร้างเป็นแผนที่มีความยืดหยุ่นกว้างขวางมาก มีลักษณะเป็นแผนกำหนดกลยุทธ์ (Strategic plan) ซึ่งไม่ต้องกำหนดรายละเอียดไว้มากนัก แต่จะต้องกำหนดความเกี่ยวข้องของกิจกรรมและหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่นั้น ซึ่งคาดว่าจะ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่นั้น ๆ

---

^๑ Development plan : A manual on form and content Ministry of housing and Local government welsh Office p.6.

๒.๖ ทฤษฎีฐานเศรษฐกิจ (Economic Base Theory)

เป็นการยากที่จะระบุว่า ใคร เป็นผู้ริเริ่มทฤษฎีนี้เป็นคนแรก แต่บุคคลที่มีส่วนในการพัฒนาแนวความคิดนี้อย่างมากมี ๒ ท่าน^๑ คือ คักกลาส นอร์ท (Douglass C. North) และ ชาร์ลส์ ทีเบอท์ (Charles M. Tiebout) ซึ่งทั้งสองท่านมีความเห็นเกี่ยวกับทฤษฎีฐานเศรษฐกิจพอจะสรุปได้ดังนี้

คามทัศน์ของนอร์ท^๒ เห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาคเจริญเติบโตคือ สินค้าออก (Exportable commodities) กลุ่มของสินค้าออกของภาครวมเรียกว่า ฐานการส่งออก (Export base) ซึ่งเมื่อภาคส่งสินค้าออกจะทำให้มีฐานะดีขึ้น สวัสดิการของประชาชนก็จะติดตามไปด้วย ความเจริญที่เกิดจากฐานการส่งออกนั้นเมื่อนานเข้าภาคก็จะเกิดภาวะที่เรียกว่า การประหยัดจากภายนอก (External Economics) เกิดองค์การด้านตลาดเพื่อการระบายสินค้า ให้เครดิต การอบรมแรงงาน และในที่สุดเกิดอุตสาหกรรมที่เป็นส่วนประกอบของฐานการส่งออก (Complementary Industries) มีการปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกจะต้องแยกออกจากอุตสาหกรรมเพื่อการบริโภคภายใน (Residentiary Industries) สำหรับภาคใหญ่ที่มีกิจกรรมหลายชนิดและมีความซับซ้อนมากเพื่อการพิจารณาคัดสินใจที่มีเหตุผลจึงใช้วิธีทางคณิตศาสตร์ที่มีมักจะนำมาใช้ในการแบ่งอุตสาหกรรมเป็น ๒ ประเภท โดยใช้ "Location quotient" ซึ่งพัฒนาโดย Hildebrand และ Mace ในการลงทุนของผู้ประกอบการ จะลงทุนในกิจการที่เป็นส่วนประกอบของฐานการส่งออกก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องลงทุนในอุตสาหกรรมส่งออกโดยตรง

ทฤษฎีฐานเศรษฐกิจตามทัศนะของ ทีเบอท์ (Tiebout) ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า แหล่งที่มาของรายได้นั้นไม่ได้เกิดจากการส่งออกอย่างเดียวเท่านั้น แต่อาจเกิดจาก

^๑ ประพันธ์ เสวกนันท์. เศรษฐศาสตร์ภูมิภาค (พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, หน้า ๑๕๖.

^๒ J.Friedmann and W.Alonse (eds), Regional Development and Planning (Mass : The M.I.T Press, 1964) p.240-265.

การลงทุนทางธุรกิจ การใช้จ่ายของรัฐบาลหรือแม้กระทั่งการก่อสร้างที่อยู่อาศัย ปัจจัยเหล่านี้ถูกกำหนดจากภายนอกเช่นเดียวกับการส่งออก ในระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ นั้น รายได้จากการส่งออกเป็นเพียงแหล่งที่มาของรายได้อย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่าง ซึ่งถ้าเราคิดว่าโลกเป็นภาคหนึ่งแล้ว การส่งออกเป็นศูนย์ แต่เราทุกคนก็ยังมีรายได้ ซึ่งสรุปได้ว่า ถ้าภาคมีขนาดใหญ่ขึ้นเท่าไร บทบาทการส่งออกจะมีน้อยลงเท่านั้น และเห็นว่าระดับความชำนาญและปริมาณการส่งออกนั้นจะค่อนข้างกับตลาดด้วย ภาคอื่น ๆ ย่อมมีรายได้มากขึ้น ก็จะนำสินค้าเข้ามามากขึ้น เพราะการนำเข้าขึ้นกับระดับรายได้ (โดยให้ความโน้มเอียงในการนำเข้าที่เปลี่ยนแปลง (Marginal propensity to import) มีค่าใดค่าหนึ่ง ดังนั้นทรัพยากรและระดับรายได้ของภาคที่เป็นตลาดจึงเป็นตัวกำหนดความเจริญเติบโตอย่างแท้จริง ซึ่งจะต้องใช้กับระบบเศรษฐกิจขนาดเล็กเท่านั้น ในระยะยาวเมื่อระบบเศรษฐกิจมีขนาดใหญ่ขึ้น การส่งออกจะมีบทบาทน้อยลง

จากแนวความคิดของทั้งสองท่านนี้ จึงสรุปได้ว่า ความเจริญของภาคหรือเมืองขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าออก (ทั้งสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม) ซึ่งอาจอยู่ในรูปสินค้าและบริการ หรือแม้แต่แรงงานซึ่งส่งออกไปนอกภาคหรือนอกเมือง สินค้าออกอาจอยู่ในรูปของคน ท่างภาคต่างเมือง ในภาคหรือเมืองที่เราพิจารณา (เช่นการท่องเที่ยว เป็นต้น) ปริมาณการส่งออกเช่นว่านี้ถือว่าเป็น "ฐานเศรษฐกิจ" (Economic base) ของภาค และอาจเรียกรวมกันว่า "ภาคเศรษฐกิจหลัก" (Basic Sector) การจ้างแรงงานและรายได้ในภาคเศรษฐกิจหลักขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก อาจเรียกว่าเป็น "อุปสงค์จากภายนอก" (Exogenous demand) ในสภาพเช่นนี้กิจกรรมที่จะต้องมีเพื่อสนับสนุนความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมส่งออกเรียกได้ว่าเป็น "ภาคเศรษฐกิจรอง" (Non-basic Sector) หรือเรียกภาคบริการ (Service Sector)